

KICSID HONVÉDJEI

– Csinta Samu beszélgetése Kicsid Gábor kétszeres világbajnok,
kétszeres olimpiai érmes kézilabdázóval –

Hetvenöt éves kora ellenére mostanában csak azért lassult le kissé a mozgása, mivel nemrég esett át két, gyors egymásutánban végrehajtott gerincsérvműtéten. Napjai nagy részét amúgy brassói házában teraszán, illetve a kertben tölti, hacsak nincs otthon a szülőfalujában, a felső-háromszéki Imecsfalván, vagy nem fogja valamilyen víz partján a pecabot végét. Minden idők egyik legjobb romániai kézilabdázójával, Kicsid Gáborral beszélgettünk.

– Minek köszönheti Önt a romániai kézilabdázás, illetve az erdélyi magyar sportélet: a véletlennek vagy az élénk imecsfalvi kézilabdaéletnek?

– Mindenekelőtt a sok munkának és az önbecsülésnek, de az azért egy későbbi fázis. Az ötvenes években Imecsfalván csak futballoztak a gyerekek, a falusi élet, a mindennapos fizikai munka azonban akaratlanul is hozzájárult a későbbiekben mindenki által megcsodált erőnlétemhez, fegyelmettségemhez, céltudatosságomhoz. Különösebb szülői ösztökélés nem ért, más világot éltünk, amelyben elsősorban a háború utáni talpra állás volt a cél. Apám a csíkszeredai gimnáziumban érettségizett, majd Budapesten a Ludovika Akadémián végzett – ma is őrzöm az ott szerzett magyar tiszti gyűrűjét. A kicsi magyar világban Háromszékre helyezték leventeoktatónak, a háború vége felé orosz fogságba került, de sikerült megszöknie, és kalandos utakon szekéren jött haza Budapestről Imecsfalvára.

– Ahol a ludovikás múltja bizonyára hosszasan elkísérte...

- Nem, ezt érdekes módon megúsza, miután a háborút követő legelső időkben a román hatóságok által kibocsátott katonakönyvbe a magyar katonai rangjával vezették be. Itthon gazdálkodni kezdett, adott pillanatban több mint 20 hektáron dolgozott, illetve dolgoztatta a család valamennyi tagját. Fel is került vele a kuláklistán, a kollektív gazdaságba soha nem állt be, viszont a kulák gyerekek nem járhattak gimnáziumba. Imecsfalva akkoriban a Magyar Autonóm Tartományhoz tartozott, Brassó viszont nem, és apám úgy gondolta, hogy „kuláksága” ott nincs annyira szem előtt, így aztán előbb Béla bátyámat, ötödiktől pedig engem is oda íratott iskolába. Rendszeresen bejárt a Cenk alatti piacra, eladta a magával hozott tyúkot, tojáást, zöldséget, a bevételből pedig kifizette a bentlakásunkat.

- *A katonatiszt édesapa mellett az élet is katonás volt?*

- Szigorú, de igazságos és biztonságos körülményeket teremtett, amelyben mindenkinek megvolt a maga feladata, viszont ő is mindent előteremtett, amire a családnak szüksége volt. A kiszabott munkát el kellett végezni, a mindennapjainkat a katolikus hit parancsszavai mentén, az idősebbek iránti tisztelet jegyében éltük – minden kihágásnak következményei voltak, testi fenyítés követte azokat. Ugyanakkor soha nem felejttem, ahogyan édesapám a szülőföldről beszélt, azt mondta, Háromszék és Hargita megye a világ legszebb és leggazdagabb vidéke. Később, amikor lehetőségem nyílt bejárni a világot, ezek a szavak olyan erősen visszhangzottak bennem, hogy hiába hívtak bárhová, nem tudtak elcsábítani. Pedig az 1970-es világbajnoki győzelmünk után olyan ajánlatom volt Nyugat-Németországból, hogy ma is beleszédülök, ha rá gondolok, de nekem fontosabb volt hazasietni, elmesélni az élményeimet. Emlékszem, a 100 frankos napidíjból vettem egy nagyon elegáns világos ballonkabátot, abban léptem be a kapun. Könnyezve öleltük egymást néhány percig, aztán apám azt mondta: Fiam, vesd le magadról azt a fehér valamit, aztán menj, és trágázz ki!

- *Mindhármukból élsportoló lett. Így igyekeztek kiszabadulni az otthoni vasszigorból?*

- Ez talán így erős, de kétségtelen, hogy nekem a sportolás, az edzések – lehettek bármilyen nehezek és megerőltetőek is – szórako-

zásnak számítottak az otthoni fizikai munkához képest. Brassóban Újsághy Gábor volt a testnevelő tanárunk, hálával emlékszem rá, minden sportágat megszerettetett velünk: jártunk sízni, korcsolyáztunk, úsztunk. Én viszont folyamatosan a labda bűvöletében éltem, arra is képes voltam, hogy titokban másolatot készítsek a hétvégeken bezárt iskolai tornaterem kulcsáról, egyik társammal sötétedésig dobáltunk kapura, kosárlabdáztunk. Akkoriban minden szinten és korosztályban rendszeresek voltak az iskolák közötti bajnokságok, ott zajlott a szelekció, én is így kerültem a brassói sportiskola kézilabdacsapatába. Először kapus voltam, de az egyik mérkőzésen több mezőnyjátékos hiányzott, az edző kiharcolta a kapuból, és a beállós szerepét bízta rám. Azt követően soha többé nem voltam kapus. Az első nagy sikeremet a sportiskolák 1966-os országos bajnokságán értem el, ahol bronzérmet szereztünk. Akkoriban Hansi Möser játéka nyugözött le leginkább, bár Gheorghe Gruia volt a sztár, mivel ő lőtte a gólokat, holott a hatékonysága meglepően alacsony volt. A legtechnikásabb, legszeleesebb tudású, lelegegánsabb játékosnak viszont a temesvári születésű Mösert tartottam.

– *Egy több mint ígéretesnek látszó sportpályafutás kezdetén mennyire tűnt fontosnak a továbbtanulás?*

– Nem volt kérdéses, hogy egyetemem fogok végezni. Eredetileg Temesvárra akartam felvételizni az állatorvosira – apám nagy álma is ez volt –, Constantin Jude, a híres edző hívott oda. Közbelépett viszont Eugen Trofin, a Bukaresti Universitatea még nagyobb hatalmú edzője, ő is kiszemelt magának, és elintézte, hogy Bukarestbe menjek, valamint azt is, hogy magyarul felvételizzek az állatorvosi egyetemre. Az írásbeli vizsga nagyon jól sikerült, meg is rostálta rendszeren a mezőnyt, a szóbeli vizsgára azonban nem találtak magyar tanárt, akinek felmondhattam volna a kihúzott tételt. Soha nem felejttem el, a zöldostoros-moszatot húztam ki, amelynek a latin elnevezését tudtam, de fogalmam sem volt, mi a román neve. Mégsem mondhattam, hogy verde bici... Végül valahogy mutogatva elmondtam a tételt a román nyelvű vizsgáztatónak, hetest kaptam rá, amivel simán bejutottam. A felvételi után viszont azonnal jelentkezni kellett az utánpótlás válogatott edzőtáborában, amellyel 1967-ben Hollandiában meg is nyertük a világbajnokságot.

Csakhogy a szövetségnél elfelejtették időben elküldeni az egyetemre a hiányzásaim igazolását, évet kellett volna ismételnem, azt is azzal a kikötéssel, hogy hiánytalanul részt veszek a gyakorlati oktatáson, a boncolásokon. Végül átmentem a Testnevelési Egyetemre, a főiskolás évek alatt pedig az egyetem csapatában játszottam.

- *Két világbajnok csapatban is szerepelt. Melyik volt a jobb?*

- Alig 22 évesen már az 1970-es párizsi világbajnokságon végig a pályán voltam, ahol aránylag könnyen jutottunk el a döntőig, ott drámai küzdelemben győztük le a kelet-németeket. Még fájóbb lehetett számukra a négy évvel későbbi döntő, hiszen akkor saját pályájukon, Berlinben kaptak ki. Az akkori, 1974-es csapatot tartom jobbnak, mert míg Párizsban inkább az egyéni teljesítmények döntöttek, négy év alatt hihetetlenül összeérett a csapat, plusz Birtalan István is felért a csúcsra. Ő korábban is nagyon jól lőtt, kitűnőek voltak a rúgói, viszont nagy hibaszázalékkal célzott, viccelődtünk is vele, hogy az ország címere és a Ceaușescu-kép nagyobb veszélyben van, mint az ellenfél kapuja. Rám minden edző számított a védekezésben, Gunesch-sel és Licuval a világ legjobb védelmét alkottuk, hátunk mögött pedig ott volt a világ legjobb kapusa, Penu, vagy helyettese, Orbán István. Persze a '74-es vb-döntőn is voltak izgalmas pillanatok, néhány perccel a befejezés előtt 12-12-es állásnál hétméterest ítélték a javunkra. Társaim egymás háta mögé bújtak, sem Gunesch, sem Birtalan nem jelentkezett a dobás elvégzésére. A büntetőknél általában elosztottuk egymás között a kapusokat, megvoltak a kedvenceink és a mumusaink. Birtalan például a magyar Bartalisnak vagy a német Schmidtnek nem tudott hetesből gölt löni. Én viszont jól ismertem a német és a jugoszláv kapust. Amíg a kispadtól a hetes vonaláig értem, végigcikázott az agyamon: úristen, mi lesz, ha nem lövöm be? Ha kihagyom, én leszek a bűnbak, a közvélemény engem fog hibáztatni, ráadásul még Kicsidnek is hívnak. Aztán belőttem, majd dobtunk még egy gölt, 14-12-re győztünk, és újra világbajnokok lettünk. Amúgy meg négyszeres világbajnoknak tartom magam, hiszen '67-ben az utánpótlás vb-t nyertük meg, de annak alig volt sajtója. Aztán 1975-ben elsők lettünk a főiskolás világbajnokságon, ahol a szocialista országok csapatai gyakorlatilag megegyeztek a nagy válogatottakkal, a nehézségi fokot

pedig növelte, hogy a vb-kel ellentétben mindenkinek kellett játszania mindenkivel. Ezekben a válogatottakban valamennyi játékos egyetemista volt papíron, én például atomfizikát tanultam. Jó is lett volna érteni hozzá.

- Az 1976-os olimpiai döntő elvesztésével alaposan meglepték a világot, hiszen a szovjet válogatottat korábban mindenhol legyőzték. Mi történt a montreali fináléban?

- A montreali olimpiára valóban favoritként, a legjobb csapattal mentünk ki, de a Dinamo–Steaua rivalizálás elvette tőlünk az aranyat. De nem rajtunk múlt, hogy elmaradt a siker. Meg sem fordult a fejünkben, hogy épp az oroszoktól kaphatunk ki, hiszen korábban Moszkvában is többször simán vertük őket, minden tekintetben jobbak voltunk. Nem lettünk nagyképűek, az történt, hogy Oprea Vlase edző belenyúlt a csapatba, berakott két dinamós játékost, és ezzel megbontotta az addig tökéletes csapategységet. Penu majdnem összeverekedett a mesterrel, hogy mit keres például Grabovschi a pályán, miért nem játszik Kicsid. Öt perc után kiállt a kapuból, és sokáig nem volt hajlandó visszamenni. A hatgólos hátrányt ugyan sikerült ledolgoznunk, de fordítani már nem tudtunk. Mindenkinek nagyon fájdalmas volt, hogy a legjobban várt aranyat nem tudtuk megszerezni. Montreal után kaptak az érmesek első alkalommal személygépkocsit: az olimpiai bajnokok Daciát, az ezüstérmesek Skoda 100-ast, a harmadik helyezettek pedig Trabantot. Cristian Gașu, a csapatkapitány már a döntő előtt elkezdte készíteni a listát, ki milyen színű Daciát szeretne... Amúgy a müncheni bronzérmünket sem tartom rossz eredménynek, ott egyértelműen Jugoszlávia volt a legjobb. Négy éven át ugyanazzal a felállással készültek, verhetetlen csapatot hoztak össze. Szerintem a világ férfi kézilabdasportjában később uralkodó szerb dominanciát igazából akkor alapozták meg.

- Hogyan fogadta az akkoriban már erősen szovjetellenes román pártvezetés a montreali kudarcot?

- A szovjetellenesség elsősorban Nicolae Ceaușescu volt jellemző, ennek igyekeztek megfelelni a többiek. A Montreal utáni fogadáson a főtítkárnak végig a társaságunkban töltötte az időt, a kézilabdások között

dühöngött, ígéretett, fenyegetőzött, míg a felesége az azon az olimpián berobbanó tornászlaný, Nadia Comănesci dicsőséégében sütkérezett.

- *A sikerei csúcsán lévő román válogatottban több magyar és német származású játékos is szerepelt. Milyen volt az együttélés?*

- Romániában addig volt nagy a férfi kézilabda, amíg a válogatott ilyen soknemzetiségű volt. Az erdélyi származású Cornel Oțelea, a Steaua edzője, korábbi válogatott játékos és későbbi szövetségi kapitány egyenesen azzal poénkodott, hogy addig tart a román kézilabdázás aranykora, míg a csapatokban meg nem jelennek a moldvai játékosok. Az egyik titkunk a csapategység volt, mert ugyan többnemzetiségű volt a csapat, a mai napig érvényes módon egyetlen nagy családot alkotunk, összetartottunk. Soha nem találkoztam a magyar származásomra vonatkozó rossz ízű célzásokkal. Nem engedtünk senkit a közelünkbe férközni, még viccelődünk is, ha egy szekus hallaná, miről beszélünk, talán már holnap kivégeznének. Oțelea nagyszerű vezető volt, aki azt mondta: „Én nincs amit tanítsak nektek a kézilabdázásról, mivel mindannyian jobb játékosok vagytok, mint én voltam. Egyetlen dolgom van: a hét csillagot egyé ötvözsem. Ha csapat leszünk, mindenkit megverünk, ha nem, bárkitől kikaphatunk.” Minden szempontból vezetőnek született. Ha kellett saját kezűleg szervezett olyan bulikat, ahol kiengedhettük a gőzt, de előfordult, hogy amikor az edzőtáborba telefonált kétségbeesetten a feleségem, hogy Kinga lányom magas lázzal beteg, Oțelea kapcsolatait kihasználva rögtön telefonált a bukaresti katonai kórház legjobb orvosainak, akik megoldották a problémát. Csoda-e, hogy mi száz százalékkal hajtottunk érte az edzéseken, a meccseken?

- *Hogyan látta saját jövőjét a sportpályafutása befejezése után?*

- Nem foglalkoztatott különösebben, mivel a Steaua és a Dinamo kötelékében sportolók nemcsak kitűnő körülményekben részesültek, de az egyenruhás állomány tagjai is voltak, így biztosítva volt a jövőjük. Én 29 évesen mégis lemondtam a válogatottságot, ám az azzal függött össze, hogy a vezetők – konkrétan épp Oțelea – nem tartották be az ígéretüket, és több más kollégával ellentétben nem léptettek elő alezredessé. Miután ez több ígéretés dacára sem történt meg, azt

mondtam, otthagynom Bukarestet, elkezdtem mozgósítani a kapcsolataimat, áthelyeztettem magam a brassói katonai klubhoz, az ASA-hoz. Abban az időben a téli sportokban romániai nagyhatalomnak számító másik brassói klubnál, a Dinamónál is egy háromszéki, volt világbajnoki érmes, olimpiikon röplabdázó Derzsi Ede is tagja volt a vezetőségnek. De 1989 előtt sem ő, sem én nem lehetünk parancsnokok. Főnököt pártvonalon neveztek ki, a helyettést szakmai szempontok szerint. A rendszerváltozásig voltam parancsnokhelyettes, a forradalom után úgy gondolták, magyar is lehet parancsnok. Századosként jöttem el a Steauától, az őrnagyi, az alezredesi és az ezredesi rangokat a megfelelő vizsgák után kaptam meg. Soha nem volt kenyerem a hajbókolás, a megalázkodás, a talpnyalás, csak egyenlő bánásmódot szerettem volna, megalkuvások nélkül. Amúgy nem véletlenül kerültem a téli sportokhoz, korábban síztem, korcsolyáztam, még sífutóléc is járt a lábamon, testnevelő tanár vagyok. Tíz éven át töltöttem be ezt a funkciót, büszke vagyok rá, hogy létesítmények egész sorát húztuk fel, például a predeali ugrósáncot, hiszen Gyergyótekerőpatakon és Borsabányán akkoriban már nem lehetett síugróversenyeket tartani. Számos székelyföldi sportoló folytatta a pályafutását az ASA-nál. Nem egyszer mondták gúnyosan a hátam mögött: „Du-te la honvezii lui Kicsid”, azaz menjél csak a Kicsid honvédjeihez. Volt eset, hogy a klub 33 sportolójából 30 magyar volt.

- Imecsfalva milyen mértékben van jelen az életében?

- A forradalom után visszakaptuk a földjeinket, de hosszas huzavona után eladtuk az imecsfalvi birtokot, a pénzt meg testvériesen elosztottuk. Apám gyakran megjelenik álmaimban az imecsfalvi ház előtt, de soha nem lép be a házba, talán így akarja jelezni, hogy nem ért egyet a birtok eladásával. Amúgy sűrűn visszajárok Imecsfalvára, a templomba, a temetőbe, segítem az egyházat, pecázok. Nagyon hiányzik a feleségem, sajnos több éve elveszítettem már, így egymagamban örülök a gyermekeim sikereinek, az épp ötéves unokámnak, aki Bukarestben élve is szépen beszél magyarul. A fiam vadászpilóta szeretett volna lenni, de mivel túl magasra nőtt, „csak” ejtőernyős tiszt lehetett, amerikai elit kiképzésben is részesült, ennek ellenére kilépett a hadseregből, jelenleg vállalkozó Bukarestben, orvosi berendezések

forgalmazásával foglalkozik. Lányom Kanadában él, hasonló műfajban dolgozik, remélem, hamarosan ő is hazatér. Béke van bennem, csak azt kellene lassan megszoknom, hogy a testem már nem enged meg annyi mindent, mint régen.

KICSID GÁBOR IMRE a felső-háromszéki Imecsfalván született 1948-ban, iskoláit Brassóban, az Áprily Lajos Gimnázium elődjeiben végezte. A bukaresti Testnevelési Főiskolán diplomázott. Kétszeres felnőtt, egyszeres utánpótlás és főiskolás világbajnok, kétszeres olimpiai érmes, a Steauával kilencszeres román bajnok, és BEK-győztes kézilabdázó. Az ő nevét viseli a kézdivásárhelyi sportcsarnok. Özvegy, két gyermek apja, egy unoka nagyapja.

Mateusz Patrzyk de Oliveira: Fájó test II., 2022
(70 x 100 cm, foltmaratás)